

گۆرانى و سرووده نىستمانىيەكان

ئەي كوردىنە

گۆرانى لەسەر كىشى* (انقره‌نك داشنه‌باق)

ئەي كوردىنە ئەي مەردىنە
با دەست لەناو دەست كەين ھەموو
بۆ بەرزىيەتى خاكى وەتەن
بۆ يەكپەيتى بچىن ھەموو كوردىن ھەموو
بى كەس نىيە داىكى وەتەن
ئېمە فېداكارى ئەوين
تا كورد لە عالەم دەرگەوى
بۆ يەكپەيتى بچىن ھەموو كوردىن ھەموو
ئەجدادمان شىرى زەمان
حوڧ بوون و سەرپەستى جىھان
باكمەن نىيە ئېمەيش لەكەس
بۆ يەكپەيتى بچىن ھەموو كوردىن ھەموو

* ئەم شىعرە لە ۱۰ لى سۆزى نىشمان وەرگىراوە لە پەراوێزدا نووسراوە كە (ھەر نېو شىعەركى ئەم گۆرانىيە دوو جار ئەوترى).

ھەر ھەلە ژمارەى (۱)ى گۆفارى گەلاوێژى سالى (۱۰)ى ۱۹۴۹دا لەگەڵ ژىنامە و لىكۆلىنە وەپەكدا بلاو كراوەتەو.

گۆرانى ھىوا*

تا دەست لەمەل ھىوا نەكەم شەرتە نەنىشم قەت بەتال^(۱)
بۆ لاوى تازەى قەومى كورد بىمە نمونەى بى مىثال
تا دەست لەمەل ھىوا نەكەم شەرتە نەنىشم قەت بەتال
بۆتە شىعار و كوردەووم سەرپەستى و ئازادى وەتەن
لەم پىگوزارىش بىم زەبوون، نابىنم ئاشارى مەلال
تا دەست لەمەل ھىوا نەكەم شەرتە نەنىشم قەت بەتال
ھەول و كۆششم لازمە، بۆ خزمەتى ھاو مىللەتم^(۲)
رۆحى لە پىگای مىللەت، نەبەخشم ئەنىتمە چال
تا دەست لەمەل ھىوا نەكەم شەرتە نەنىشم قەت بەتال
بۆ لاوى تازەى قەومى كورد بىمە نمونەى بى مىثال

* ئەم شىعرە بەناوونىشمانى سەرەو لە ژمارە (۲)ى گەلاوێژى سالى (۵)ى ۱۹۴۶ى ز بلاو كراوەتەو لە پىشەو دەى نووسراوە:

«ئەم گۆرانىيە ھى زۆرە و رەفېق چالاک بەمەقامىكى تايپەتى ئاوازی بۆ داناوە كە لەسەرى ئەوترى». لە كىتەبى «سۆزى نىشتمان»دا ل ۱۱۹ چاپ كراوە ئەم عىنوانەشى بۆ دانراوە (گۆرانى لەسەر كىشى: ھىيانا نحو الامام). ئېمە دەقى گەلاوێژەكەمان بەلاو و پىچووترىو، ئەومان چەسپاند.

(۱) ھىوا (گەلاوێژ) مەقسەد (سۆزى نىشتمان)

(۲) ھەول و كۆششم (گەلاوێژ) سەعى و تەلاشم (سۆزى نىشتمان)

گۆرانى لەسەر كىشى

(ئەي وەتەن ئەي ام مشفق شاد و خەندان اول بوگون)^(۱)

وا وەتەن خەملىو وەك گول نەوبەھارى مىللەتە
شادمانى قەومى كوردە وەختى لوتف و پەحمەتە
زەپرەيتىك خاكى وەتەن نادەم بەقەسرى قەيسەرى
جوملە ئەنھارى وەك كەوسەر ھەواى وەك جەننەتە
مىللەتى كورد مولكى سەرپەستىشى خستە دەستى خۆى
جان نىسارى گەر نەكا ھەر كەس، بەشى ئەو لەعنەتە

(۱) سۆزى نىشتمان ل ۱۱۳.

گۆرانى

لەسەر كىشى: بىلادى اتباھى لىتەنى كەت فداھا*

فەخرە بۆ ئېمە كوردستان
شاخ و دەشتى وەك گولستان
مەعدەنە بۆ عىلم و عىرفان
بېشەيە بۆ شىر و مەردان
جان نىسارىن فېداكارىن
بەچە شىرى وەتەنەن
ئېمە شوورای وەتەنمان
قەلاى وەتەن و دىنمان
ھەموو كوردىن يەك زمان
سەنگەرى رووى دوشمانان
جان نىسارىن فېداكارىن
بەچە شىرى وەتەنەن
مىللەتى سەحىب مەتەنەت

بە سوپاىتە و بەئىرادەت
لە پىي وەتەندا شەھادەت
بۆ ئىمە فەخرە و سەعادەت
جان نىسارىن فەيداكارىن
بەچە شىرى وەتەنن
چەندە رەنگىنە ولاىم
خەزىنەى رىزق و بەراتم
زىكرمە تاكو مەماتم
بەفەيداي بى سەد حەياتم
جان نىسارىن فەيداكارىن
بەچە شىرى وەتەنن

* ئەم شىعرە لە ۱۱۴-۱۱۵ى سۆزى نىشتماندا چاپ كراوە.

گۆرانىي نىشتمانى*

ئەى وەتەن! چەند خۆشەويستى رۆحى شىرىنى منى
مەزرەعەى توخمى نىشات و باعىسى ژىنى منى
بىتوگەر من كۆھكەن بىم وەصلى شىرىنم بىي(۱)
تىشەبى نادەم لەبەردت تۆى كە شىرىنى منى(۲)
گەرچى ئەرزى، ھىند بلىدى وەختە لاى من بچىە عەرش(۳)
واسىتەى سەربەستىي و ئىجرايى ئايىنى منى
ئىفتىخارى مىللەتى، تۆى مادەرىكى مىھەربان(۴)
خوا ھىلالىشى بەتۆدا ماھ و پەروىنى منى(۵)
نەو بەھاران بەو ھەواى زۆر سافەو وەك جەننەتى
فەسلتى زستانىش سەراسەر باخى نەسرىنى منى
بۆچى نەقدى جىسىم و جانى خۆم بەشاپاشت نەكەم(۶)
خاكى راھى حوكمرانى عىزز و تەمكىنى منى(۷)
ئارەزووى فەيكىرى سىياحەت ناكەم ئىتر ئەى وەتەن!
تۆلە جىگەى (قاھىرە) و (تاران) و (بەرلىنى) منى

* مامۇستا زىوەر ئەم شىعەرى سالى ۱۹۲۲ى ز گوتووە، لە ژمارە (۹)ى رۆژنامەى (بانگى كوردستان) سالى (۱)
۱۹۲۲ى ز بلاو كراوەتەو. لە گۆفارى گەلاوژ ژمارە (۷)ى سالى (۱۰)ى ۱۹۴۹دا بلاو كراوەتەو. لە ۱۴ى سۆزى
نىشتمانىشدا چاپ كراوە.

(۱) كۆھكەن: كىي ھەلەكەن، ئاماژەشە بۆ فەرھاد.
(۲) تىشە: تەشوى، پاچ.
(۳) واتە ئەى وەتەن! ھەرچەندە ئەرز و خاك و خۆلى و لە ژىر پى داي بەلام لاى من ئەوەندە بەرز و خاوەن شان و شكۆى
وەختە بگەيتە عەرشى كەركار.
(۴) مادەر: دايك. مىھەربان: دل نەرم و بەبەزەبى.
(۵) ماھ: مانگ. پەروىن: كۆمەلە ئەستىرەى كۆ.
(۶) واتە: وەكو چۆن پارە دەبەخشىتەو و دەكرى بەشاپاش، ئەى بۆ منىش جىسىم و بەدەن و رۆح نەكەم بەشاپاشى تۆ؟
(۷) خاكى راھىي: خاكى رىگەى.

گۆرانىي وەتەنى من كوردستانە

لەسەر كىشى (طونە نەھرى)*

وەتەنى من كوردستانە، يادگارى ئەجدادمانە
بەھەشتى روى سەرزەمىنە، خاكى پاكى كوردستانە
با ھەموومان وەك برا بىن رەفىقى دىن و دنيا بىن
با لە وەحشەت تەرەللەبىن نۆبەتى عىلم و عىرفانە
كورد مىللەتتىكى ناسراو، لە مەعارىف بەجى ماو
رۆژى سەعى و تىكۆشپەنە، بۆ ئەو كەسەى كورد زمانە
كورد مىللەتتىكى قەدىمە، ساحىبى تەبەى سەلىمە
شاھىدى ئەم موددەعايە، (صلاح الدىن)ى سولتەنە

* ئەم سروودە لە ۱۱۸-۱۱۹ى سۆزى نىشتماند چاپ كراوە.

گۆرانى كوردستان وەتەنمانە

لەسەر كىشى (شاشىردى گىر دوشمن ارسلان ياتاغنە)*

كوردستان وەتەنمانە جىگای شىرى بابانە
جىگای ئابا و ئەجداد و ھەم جىگانەى شىرانە
ھەر بۆى ئەم وەتەنەمان
بۆ وەتەن جانفەيدا بىن وا خۆشە تىا فەنا بىن
لە پىي ئەتۆ ئەى چاومان يەكە يەكە قورىانى تۆ بىن
بەرە بەرە حەيرانى تۆ بىن
شاخ و دەشتى كوردستان وەك جەننەت وەھايە
گشتى دەشتى وەك سەحراى ماچىن و خەتايە
ھەر بۆى ئەم ولا تەمان

هیلانەى حەياتمان، ئاشيانەى سەعادەتمان
بانگ ئەكەين بۆ وەتەنمان يەكە يەكە قوربانى تۆ بىن
دەستە دەستە حەيرانى تۆ بىن
بە عىيلم و مە عريفەت ئاوابى سلىمانى
هەموو شارى كوردان سنە و سابلاخ و وانى
نوورانى و جوانى بى وەتەن
وەتەنەكەى كوردان! جىگەى شىر و مەردان
لە رپى ئەتۆ ئەى چاومان يەكە يەكە قوربانى تۆ بىن
بەرە بەرە حەيرانى تۆ بىن

* ئەم سروودە لە ١١١-١١٢ى سۆزى نىشتماندا چاپ كراوە.

گۆرانىي بولبول بە نەغمە

لە سەر كيشى (قافقاسيا داغلرى چىچكلر ئاچار)*

لە شىعرى (سمعت شعرا للعنديل) وەرگىراوە

بولبول بە نەغمەى دلکيش و خوشى
گولزارى پر کرد دهنک و خرۆشى
بانگى کرد خەلقە سەربەست خولقاوم
لەم باخ و دەشتە رووناكە چاوم
بە شەوق و خوشى لەم گول بۆ ئەو گول
بە هەوەس ئەچم لەم چل بۆ ئەو چل
لەناو درەختا ئەكەم هیلانە
سەرم سىبەرە و فەرشم گولانە
كە باى سەحەرى ئەشنیتەو
لقى گولەكان ئەلەرىتەو
چەندم پى خوشە نەغمەى نازادى
بۆ خۆم ئەخوینم بە شەوق و شادى
ئەگەر حەز ئەكەن دلشادم بکەن
لە بەندى قەفەز نازادم بکەن
گەر لاتان خوشە ئەمن بدوین
بەرەللام بکەن وازم لى بىن!!

* ئەم سروودە لە ١١٩-١٢٠ى سۆزى نىشتماندا چاپ كراوە.

گۆرانىي بۆ قوتابيان*

لە سەر كيشى گۆرانىيەكى فارسى (ماكە اطفال اين ديستانيم)

ئېمە كە منداڵ و نەو جوانين
هەموو بە قوربانى كوردستانين
چونكە حوبىي وەتەن لە ئيمانە
بە مەحەببەتە ساحىب ئيمانين
سا ئەى رەفيقان لە رپى وەتەندا
زۆر تى نەكوشين زۆر بى ويجدانين
چونكە وەتەنمان كە وەك بەهەشتە
ئېمەيش لە ناويا وەكو غيلمانين
هەر بەهەواكەى كوردستان ئەژين
لەم باغەدا بولبولى خوش خوانين

* ئەم شىعرە لە ١٠٩-١١٠ى سۆزى نىشتماندا چاپ كراوە.

گۆرانى لە سەر كيشى

تیشیتىردى شووطنيە يوللادى ئاننەم بنى*

ئەساسى ئەم مەدرەسەيە ئىنشائەللا مەسەرپەتە
بۆ ئەم وەتەنە وىرانە بۆ ئەم قەومە بەدبەختە
وەتەن موحتاجى ئېمەيە ئېمەيش موحتاجى علوم
حەيفە ھەروا بى سەمەر بى ئەم باخ و ئەم جەننەتە
لە پەناى عىلم و مەعارىف ئېمە ئەكەين رەجايى
وەك مېللەتانى سەر زەمىن سەرىرز بى ئەم مېللەتە
خار و خاشاكي كوردستان نايدەم بەمولكى جيهان
رەببى دەرئەچى لە دەستمان جىي سونبول و گولزاران
ئەى شاگردانى مەدرەسە، راحەتى ئېتر بەسە
رۆژى غىرەت ھەوەسە بىيەنە ريزى شاران

* سۆزى نىشتمان لە ١١٨.

گۆرانىي ئاگرە*

زەمانى تىفلىي تىپەر بوو سەلامەت
لەجىي ھات وەختى سەيى زۆر بەقىمەت

بەلنى خەوت سالەگىم پابوررد و رۆيى
 گەيشتەمە رېزى لاوانى بەھىممەت
 لە رېگاي خويىندا وا تىيىدەكۆشم
 كە بېچمە مەرتەبەي ژوورووى زەعامەت
 بەسەئىيى من دلى خۆشە موعەللىم
 ئەپۆشم بەرگى ئەربابى كەرامەت
 لە دەرسا ھۆش و گۆش حازر ئەكەم بۆي
 ھەتاكوتى بگەم دەرسم تەمامەت
 كە جوابىكم بلىم وەختى دەپرسى
 پەزا بوونى (تەبەسسوم) يە عەلامەت! (۱)

* ئەم ھەلبەستە سروود نامىزە لە لاپەرە ۸۸ى كىتېبى سۆزى نىشتماندا چاپ كراوە.

(۱) تەبەسسوم: زەردەخەنە

گۆرانى

لەسەر كىشى (روم ايلنيك داغلى وارى)*

ئەي شاگردانى وەتەن رۆژى فەزلى و ھونەرە
 لەم وەخت و لەم زەمانەدا دانىشتنمان زەرەرە
 نەو نەمامى ناو وەتەن زىندەگىمان بۆ چىيە
 بى شەوقى عىلم و مەعارىف جوولانمان بى سەمەرە
 دەس لە مل يەكتىرى كەين باوەك برا بىن ھەموو
 چاوى لە دەستى ئىمەيە ئەم دايكە قور بەسەرە
 مەكتەب شوورەي قەلامانە بۆ حىفزی دىن و دنيا
 ئىنسان كە نەخوتەندەوار بى كەم قەدر و بى جەوھەرە
 كوردستانمان بۆ بېبەش بى لە ئەنوارى مەعرفەت
 ئاووھەواي وەك بەھەشتە داروبەردى گەوھەرە

* ئەم سروودە لە ۱۷ى سۆزى نىشتماندا چاپ كراوە.

گۆرانى

لەسەر كىشى ئەرى ھۆشل*

سەركەوہ كوردە وەللا سەركەل گولزارە
 ناو شىبو و ناو دەشت بەخوا جىي مورومارە
 بە غىرەت بە، نەوہى شىرى، زۆر دلپىرى
 بۆچى لەم عەسەرە پۆلە ھەر تۆ ئەسىرى
 ئەگەر سەركەوى بەخوا سەركەل بەھارە
 ھەموو شاخانى وەللا دنياى لى ديارە
 بە ھىممەت بە، بەقىمەت بە، تۆ پلنگى
 بۆچى لەم دەورە كوردە ھەر تۆ دل تەنگى
 سەركەوتن وەللا ئەمپۆ ھەر بەخوتەندە
 مەيللەتى جاھىل وەللا چارى مردنە
 بە غىرەت بە، نەوہى شىرى، زۆر دلپىرى
 بۆچى لەم عەسەرە پۆلە ھەر تۆ ئەسىرى

* ئەم ھەلبەستە لە ۲۱ى سۆزى نىشتماندا چاپ كراوە.

گۆرانى

لەسەر كىشى ئوردومز ايتدى يمين

(صلاح الدين) سولتان، (كەرىم خان) شاھى ئىران
 نادر شاھى حوكمران، ھاتەوہ يادى كوردان
 ئازادىيان داوا كرد، سەربەستىمان پەيا كرد
 ئۆردووى كوردمان ئىنشا كرد
 ئۆردووى خاكى كوردستان، ھەر يەكە شىرى مەيدان
 پلنگى دەشت و كىوان لە حىمايەي خودا دان
 ئازادىيان داوا كرد، سەربەستىمان بەرپاكرد
 ئۆردووى كوردمان ئىنشا كرد
 بۆداق بەگى شىر ئەفگەن، سەلىم بەگى پرووبىستەن
 دلپىرانى سەف شكەن، ھاتەوہ يادى وەتەن

ئازادىيان داوا كرد، سەربەستىيان بەرپا كرد

ئۆردۈۋى كوردمان ئىنشا كرد

* ئەم شىعرە سىروود ئامبىزە لە ۱۱۲-۱۱۳ى سۆزى نىشتماندا چاپ كراوە.

گۇرانیی لەسەر كېشى

أعدای وەتەن حملەى شىرانە مزی طانیور*

سندوقچەیی نەقدى بەدەنى باوك و برا و عەزبان
خاکی وەتەنە بىكەین بەكلى چاوان
باخی وەتەنە باسى كەین بەدل و گىيان
ئەى شىر نەزادان ھەموومان لە مەيدان بەغیرەت بوەستین
پشتینى حەمییەت بەتەواو ببەستین
بۆ فیداکارى لە ناو دۆشەکا ھەستین
ئەى ئەینای وەتەن! ئىیمە ھەموو مەردین بەعەزم و سەبات
لاى میللەتى كورد قەدرى نەماو ھەیات
پیش زبیللەتى خۆبان ئەخەن دەردى مەمات
ئەى تازە جوان لە نەسلى ئەوانین شەرەتە فیداکارین
بۆ دەفعی عەدوى خاکی وەتەن بیدارىی
دەست لە ئىیمە نەسرەت لە جەنابى بارىی

* ئەم شىعرە لە ۱۱۵ى سۆزى نىشتماندا چاپ كراوە.

گۇرانی

لەسەر كېشى: ئەى وەتەن ئەى ئومى موشفیق*

رەنەقى باخی حەياتى میللەتە عىلم و فنون
میللەتى بى عىلم و دانش ھەر ذەلیلە و ھەر زەبون(۱)
قەومى كورد موحتاجى رەحمە چونكە مەحوى كردووە
زللەیی دەستى حەوادیس لەققەیی دنیای دوون(۲)
ھەر لەناو چاھى مەزەللەتدا ئەمىنى دائىما
تاكو ئەلطفای حكوومەتەمان ئەببیتە رەھنموون(۳)

ھەر بڑى عەدلى حكوومەت واسیتەى راھى نەجات

عەدل و ئىحسانى حكوومەت، لا ئەبا داخی دەروون(۴)

بى مەعارىف ئىیمە ناژین پى تەرەققى ناگىرین

ھەربڑى حامى مەعارىف، زیندە بى عىلم و فنون(۵)

* ئەم شىعرە لە ۱۱۵-۱۱۶ى سۆزى نىشتماندا چاپ كراوە.

(۱) دانش: زانست.

(۲) حەوادیس: كارەسات. دوون: پەست.

(۳) چاھ: چال. مەزەللەت: ژىر دەستەبى و زەلیلى. ئەلطف: كۆى (ألف)، بەزەبى و دل پى سوتان. رەھنموون: پىنمايى.

(۴) راھى نەجات: پىگەى رزگارى.

(۵) تەرەققى = ترقى: بەرزبونەو و پىشكەوتن.

بۆ قوتابىيان*

ئەى گۆلى گۆلزارى دىن، ئەى نەو جەوانانى وەتەن!
ئەى لە مەعنادا بەقىمەت يەك بەيەك دورپى عەدەن
ئەى نەوہى باز و شەھىن بۆ تۆ جەلادەت فىطرىيە(۱)
سەيرى ئەطرافت بکە يەكبارە راوى تۆ ئەكەن
دەرسى سەتخى قەت مەخوین ھۆش و فکرىكتان بى
دەرسى «تارىخ» تان كە خویند «جوغرافيا» دىققەت بکەن
ئەندەلوس، تونس و جەزائىر، فاس و قوبروس و قرم(۲)
تا دەگاتە خىططەيى بەلخ و بوخاراو و دەكەن(۳)
مەنبەعى عىلم و ھونەر بوو، جىتى موسولمان بوو ھەموو
پىت بلیم: بۆچى لەدەست چوو كەوتە دەستى ئەھرىمەن(۴)
زولمەتى جەھل و عەداوەت نوورى ئىسلامى نەھىشت
فرسەتى دەستكەوت عەدو و نەيخستە لەفزی (لا) و (لن)(۵)
تۆش ئەگەر فرسەت لەدەست دەى ئەببە مەملووكى كەسى
شەوچرا ھەلگەر ئەبى رۆزىش ئەشۆى جام و لەگەن

* ئەم شىعرە لە ۱۳ل سۆزى نىشتماندا چاپ كراوە ئەودەش دەگەيەنى كە زىوەر ئەم شىعرەى سالى ۱۹۲۵ز بۆ قوتابىيانى قوتابخانە وتووە. ھەروەھا لە (ژبن)ى ژمارە ۴۸-۱۰ سالى ۱۹۵۱دا بلاوبۆتەووە.

(۱) جەلادەت: پىاوەتى و نازايەتى.

(۲) ئەندەلوس: ئەمرو بەناوچەيىكى جنوبى ئىسپانيا دەگوترى كە لە ھەشت قەزا پىك ھاتووە. بەلام لە كۆنا چەند جار گۆران

بەسەر مەساحەكەيدا ھاتتوھ. تونس: پايتەختى كۇمارى تونسە. جەزائىر: پايتەختى كۇمارى جەزائىرە. فاس: شارىكە لە شانشىنى مەغرىب پايتەختى عىلم و زانىبارى ئايىنى بوھ. چۆمى فاس كوردوويەتى بەدوو بەشەوھ. قوبرووس، قبرص: دورگەيەكە كەوتۆتە رۆژھەلاتى دەرياي ناوہراست نيوان توركييا و سوريا. قزم: شىيھە جەزىرەيىكە كەوتۆتە نيوان بەحرى رەش و بەحرى نازوفە و بەشيكە لە كۇمارى ئۇكرانيا.

(۳) خىططە: واتە سنور يان پارچە زەويىكى ديارى كراو. بەلخ: شارىكى گىنگى مېژوويى بووھ ئىستا برىتسيە لە گونديك لە ئەفغانستان. بوخارا: شارىكە لە جنوبى رۆژئاواى ئىتحادى سۆقيەتى، شىخى بوخارى محەمەدى كورى ئىسماعيل خەلكى ئەوتىيە. دكەن = دكەن: ناوچەيىكى شاخاوييە لە جنوبى ھىندستان سالى ۱۲۹۴ى زايىنى موسلمان بوون. ئەم ھەرىمە مەلبەندىكى گىنگ و بەپىتە گىنگىرىن شارى (ھەيدەر ئابادە).

(۴) ئەھرىمەن: شەيتان، كانگەى شەپ و تاريكى و ناخۆشى.

(۵) (لا) و (لن)، لا وەلەن: مەبەستى دوو وشەى عەرەبين (لاى نافىيە و (لن)ى ناصبە. كە ئىنسان شتىكى ديتە پىش و لىيى دوو دلە و دەيەوئ نەيكا. ئىتەر بەعەرەبى وشەى (لا) يان (لن) دەخاتە سەر فيعليك. بۆ نموونە دەلئ: «لا اذهب» يان «لن اذهب... الخ».

ئامازەشە بۆ دوو ھەلوپىستى بەنى ئىسرائىلى كە لە ژياندا سەرپىچى گەورەى خۆيان كوردوھ و تى شكاون. يەكەميان كاتى طالوت فرمانى پىن كردن كە شەپ بگەن لەگەل دوژمنەكانيان سەرپىچيان كرد و وتبيان «لا طاقة لنا بجالوت وجنوده...» بقرە/۲۴۹.

دووھەميان كاتى ھەزەرەتى مووسا فرمانى پىن كردن كە بچنە ناو گونديكەوھ و شەپ لەگەل دانىشتوھەكانى بگەن بۆ خۆيان تىيدا دانىشن، وتيان «قالو يا موسى انا لن ندخلها ما داموا فيها فاذهب أنت وربك فقاتلا إنا ههنا قاعدون» النساء ۲۴.

قەسەى شاگردىك*

ھەموو بەيانى كە لە خەو ھەستەم

پاك ئەيشۆم چاو و روومەت و دەستم

بەفسر و با نەبى سەریشم ئەشۆم

بەك دوو پارچە نان بەچاوھ ئەخۆم

جلى شەونوستن لە خۆم لا ئەبەم

بە جلى مەكتەب بەدەن رىك ئەخەم

ئەمجا ھەلدەستم بۆ چوونە مەكتەب

ئەپۆم بەرپتوھ بەحەيا و ئەدەب

دەفتەر و كىتىب قەلەم ھەلدەگرم

بە وردە وردە پىتى مەكتەب ئەگرم

لە رىگا لەگەل كەس ھەرا ناكەم

بە بەردەفركى خۆم رىسوا ناكەم

ئەچمە ناو مەكتەب لەگەل رەفيقان

گۆزانى ئەلپىم يارىيش ئەكەم جوان

كە وەختى دەرس بوو ئەچمە دەرسخانە

لەلام خۆشترە لە سەد چاخانە

گوئى لە دەرس ئەگرم ئەيكەمە بەرم

ئەيشىنووسمەوھ لەناو دەفتەرم

ئاوابى مەكتەب جىگای خوتىدە

جىگای تەريپىيە و ھونەر سەندە

* زىوەر ئەم شىعرە نەسىحەت ئامىزەى بەزمانى قوتابىيەكى قوتابخانەوھ وتووھ لە ۸۶ل-۸۷ى سۆزى نىشتاماندا چاپ كراوھ.

ھەر لەم ھەلبەستە جارىكى تر دوو دىرى گوتىراوھتەوھ بۆ گۆفارى (كاروان)ى ژمارە ۶۱ى سالى ۱۹۸۷ى ز ل ۸.

بۆ مىنانلى قوتابخانە*

من مىندالى بچوكم، مەكتەبە پۆخ و سەرم

بەسەعى و خۆشى خۆشى، دەرسم ئەكەمە بەرم

سەعى گەر ماندووم ئەكا شادم دەرسم پەوانە

مىندالى كە تەمەل پىن خوتىرى ناو كۆلاناھ

دىنيا چاوى پۆشن بوو بەسايەى عىلم و فەن بوو

ئەى پەفيقانى مەكتەب پۆژى عىلم و عىرفانە

* ئەم سى دىرە شىعرە نەسىحەت ئامىزە پەروەردەيىيە لە ۸۶ل سۆزى نىشتاماندا چاپ كراوھ. ھەمان ھەلبەست لە ھەمان

سەرچاوەوھ گوتىراوھتەوھ بۆ گۆفارى (كاروان)ى ژمارە ۶۱ى سالى ۱۹۸۷ى ز ل ۸.

بالۆردى كچە كوردىك*

كىژۆلەى كوردستانم

بە پەزای سەر بەردانم

كەنپەرەى ناو شاخانم

لە خواوەيە من جوانم

**

ئەى ئەو كەسەى پى دىنە

تۆ وەرە من بىيىنە

كارى خوا چەند شىرىنە

لە خواوەيە من جوانم

**

نە ۋەك رۆمى و فەرھەنگم
بە دەرمان جوان بىچ رەنگم
كچىكى شۆخ و شەنگم
لە خواۋەيە من جوانم

**

نەسۋدانى و ھەبەشم
نە لىچ زل و روو رەشم
ھەمىشە ۋەك گول گەشم
لە خواۋەيە من جوانم

**

كەنپىرەي شاخ و دەشتم
ۋەك گىياھەنى بەھەشتم
رىحانەيە سىروشتم
لە خواۋەيە من جوانم

**

من بازى دارەستانم
چاۋ شەھىنى كوتستانم
ئاۋا بىچ كوردستانم
لە خواۋەيە من جوانم

* نەم شىعرە لە ل ۱۱ ى سۆزى نىشتان ۋە رگىراۋە.

گۇرانى

لەسەر كېشى يا بلادي، يا بلادي يا ضياء اليلدان*

ئەي عىراق ئەي عىراقم ئەي نوورى چاۋان!
چەندە جوانى لە نەزەردا بوۋىتە گولشەنمان
لە شىمال و لە جنوبيا مەنزەرى فەتتان
دانىشتوانت ۋەك برامىن، ۋەك براى ھاۋجان
شاخەكانت دەشتەكانت رۆح ئەبەخشى پېم
ئاۋى صافت جىيى تەۋافت لادەبا ئەحزان

ئاگرى عەشقت لە دلدا رۆشنە بۆمان
تۆ ھەياتى جىيى بەراتى مەنبەعى ئيمان

* سۆزى نىشتان ل ۱۲۱-۱۲۲.

گۇرانى

لەسەر كېشى اطەلر ساحلندە بىكليورم*

خاكى (بەرزنجە) چەندە دلگىرە
جىگەيى قوتب و ئەوليا و پىرە (۱)
رەببى ئەم جىگە خۆشە ئاۋابى
مەنبەعى عىلم و فەيزى مەۋلابى (۲)

**

شاخەكانى بەرامبەر و (خەشنۆ)
خۆشترن سەد لە (لاھىجان) و (شنۆ) (۳)
ۋەتەنچىكى عەزىزە بۆمن و تۆ
مەسكەنى كوردە، رەببى ئاۋابى

**

كۆرە كاژاۋ و شاخى ماياۋە (۴)
سەيرى دەشتى، ھەموو جەلاى چاۋە
جەننەتە خوا بەئىمەى داۋە
ۋەتەنم خۆشەۋىستە ئاۋابى

**

زەردەبى رۆژ ئەدا لەسەر شاخى
سورر ئەبى بەفرى ۋەك گوللى باخى
سپىيى و زەرد و سوررە بەيداخى
رەببى ئەم جىگە خۆشە ئاۋابى

**

مەنزەرى بارشى بەھارانى
ھاژەى ئاۋى بەفرى شاخانى

شاخى لوپنان ئەكەم بەقوربانى
پەببى ئەم خاكە پاكە ئاوابى (۵)

* ئەم شىعرە لە ل ۱۲۰ - ۱۲۱ ى سۆزى نىشتاماندا چاپ كراوه.

(۱) (قوتب = قوطب) و (ئەوليا) و (پير) پەلە مەعنەوى پياو چاكانن.

(۲) فەيز = فيض: ليشاوى رەحمەت. مەولا: پەرۋەردگار.

(۳) خەشنو: شىۋىكە لە رۆژھەلاتى بەرزنجە.

(لاھىجان) و (شۆ) دوو ناوچەن لە كوردستانى ئەودىو.

(۴) كۆرە كاژاۋ و ماياۋە: دوو كىتوبى بەرز و خاۋەن ناۋى ساردن لە شارباژىر.

(۵) ئەم پارچە شىعرە بۆ قوتابىيانى بەرزنجە وتراۋە بەسروود بېلىتىن.

دەستەى مامۇستايانى قوتابخانەى نمونەى سەعادەت لەسەردەمى شېخ مەحموددا سالى ۱۹۲۰
۱ - مامۇستا زىۋەر ۲ - مامۇستا مەلا سەعیدە ئەفەندى كابان ۳ - خواجە ئەفەندى ۴ - رەشىد كابان
۵ - عەبدوللا سەبرى ۶ - شېخ ئەۋرەحمان (نەسىب) ۷ - ئەحمەدى عەزىز ناغا

تەسى قوتابىيەك*

ئىمە منالین: ۋەتەن مائمانە

مامۇستا باۋك، مەكتەب دايكمانە

قوتابى ھەموو ۋەك برامانە

كوردى خۆشەويست نوورى چاۋمانە

ئەبى تېكۆشەن ئەمىر مەردانە

چونكو ۋەتەنمان چاۋى لىمانە

* ئەم سروودە لە ل ۹۵ ى سۆزى نىشتامان ۋەرگىراۋە.

گۇرانى

لەسەر كىشى بەھاران چ مەرزوونى ئەنالىتىن بولبول*

بناليتنە بولبول كە ۋەقتى فوغانە

لەسەر چل نەما گول نىشانەى خەزانە

دەريەدەريە خاك بەسەريە

تاكومماۋى بى زەرەر بە

ۋەتەن بانگى كردم بەناۋازى مەرزوون

كەۋا ئەۋۋەلى سويحە ھەستە بەيانە

خوتندت بى غىرەت بى

تا لە دونيا حورمەت بى

* ئەم گۇرانىيە لە ل ۱۱۹ ى سۆزى نىشتامان ۋەرگىراۋە.

گۇرانى

لەسەر كىشى دائىما نىشى للامام*

ئىمە ۋا دائىما بەدل ۋ گيان

سەعى ئەكەين ھەول ئەدەين بۆ تورەقيمان

تاكوم خىزمەت بىكەين بۆ ۋلايمان

بۆ تەعالى بۆ تورەقى فەرزە ئىجتىھاد

بى ئەزىيەت بىن ھەمىيەت ناگەينە مراد

شەرتە بۆ مىللەتى بى عىلم ۋ بى كەس

شەۋ ۋ رۆژ تېكۆشى نەفەس بەنەفەس

لەگەل ھاۋ قەۋمدا دەس بىخاتە دەس

بۆ تەعالى بۆ تورەقى فەرزە ئىجتىھاد

بى ئەزىيەت بىن ھەمىيەت ناگەينە مراد

* ئەم شىعرە گۇرانى نامىزە لە ل ۱۱۵ - ۱۱۶ ى سۆزى نىشتاماندا چاپ كراۋە.

گۆرائى

لەسەر كىشى گۆلى بەھارى دۆل گۆشا*

عەسەر و زەمانى خۆپەندە، مەكتەب حەياتى عالەمە
گەر شەو لەسەر پۆژ دابىتەين، بۆ قەومى كورد هېشتا كەمە
جەھد و حەمىيەت لازمە، عىرفان و هېممەت لازمە
شاران شەویشيان بۆتە پۆژ، ئەمىرۆ لە ساىەى عىلمەو
ئەترافى كورد ھەر زولمەتە، دەورى سەرىشمان ھەر تەمە
جەھد و حەمىيەت لازمە عىرفان و هېممەت لازمە

* ئەم سەروودە لە ۱۱۵-۱۱۶ى سۆزى نىشتماندا چاپ كراوە.

گۆرائى*

خاكى عىراقم سەر بەسەر، پى مەعدەن و دورپى و گەوھەر
جىيى عىلم و جىيى فەزۆ و ھونەر، باخاتى پى مېو و ئەمەر
كەوسەر بەناويا جارېيە، دۆل عاشقى ئەنھارېيە
بەحرېشى پى مروارېيە، شاخى ھەموو پى سىم و زەر
بنوارە شاخ و كىتو و دەشت، وەك سەبزە زارى ناو بەھەشت
ھەر لايقە بۆ سەير و گەشت، ئايا بەشام، ئايا سەحەر
شىرىن و تەفمانە عىراق، پۆجى پەوانمانە عىراق
پەنگېن چەمەفمانە عىراق، تۆزى ھەموو سورمەى نەزەر

* ئەم ھەلبەستە لە ۱۴ى دەستەنوسى شاعىر وەرگىراوە لە ۹۸-۹۹ى سۆزى نىشتمانىشدا چاپ كراوە.

جوگرافىاي عىراق

بۆ منداڵە پچكۆلەكانى مەكتەب

بەسە منطقە عىراق بەش كرا
شىمال و وەسەط جنوب ناونا
ھەموو شارېكى پىيى ئەلەين لىوا
چوارە لىوايە بىنرەنە ھەروا
چوار لەم شارانە كەوتوتو تە شىمال
سلىمانىيە و كەركوكى خوشحال

ھەولتەر و موصل شارى مەشھورن
بە زراعت و سەنعت مەسروورن
منطقەى وەسەط ھەمووى شەش شارە
يەكئى بەغدايە ئەلەينى گۆلزارە
دىالە و دلىم، حللە و كەربەلا
شارى كوتيشە دوور بن لە بەلا
منطقەى جنوب ئەویش چوار شارە
شارى بەسەريە لەگەل عىمارە
سىيەم مونتەفك چوارەم دىوانى
لازمە ناوى ھەمووى بزانى
لىواى دىالە مەركەزى زۆر جوان
لەم ئاخەردا بۆتە شارەبان
لىواكەى دلىم شارى رومادى
بۆتە مەركەزى لە دەشت و وادى
لىواى مونتەفك ناصرىيە
شارېكى تازە و بەقاعىدەيە

ھەدو و چوار ھەدەفى عىراق

حدودى عىراق شەرقى ئىرانە
غەربى سوربە ھەر بىابانە
ھەموو شىمالى ھى توركبايە
شىمال شەرقى ئىرانى تىايە
جنوبى خەلىج ئىمارات و كوت
سەحرانى نەجدىشە مەعلوم بىيى لىت

ئىدارەى عىراق

ئىدارەى عىراق بۆتە مەشروطە
حكومەتېكى جوان و مەضبوطە
بەغدا پايتەختە مەلىك نشىنە
لەگەل وەزىران ئىدارە بىنە

مه‌جلیسی میلیت مه‌جلیسی ئه‌عیان
قانونون ریک ئه‌خه‌ن به‌دل و به‌گیان
له‌گه‌ل ریک‌خرا قانون و نیظام
ته‌طبیقی ئه‌که‌ن وه‌زیران ته‌مام

نه‌هره‌کانی عیراق

نه‌هری ناو عیراق دیجله و فوراتن
ئه‌لێی که‌و‌ه‌ر و ئاوی حه‌یاتن
خیر و نه‌فعیان نا‌کرێ ژماره
دروسته بلێی قه‌طره‌ی دیناره
تی‌که‌لا و نه‌بن لای قورنه هه‌ردوو
ئه‌مجا گوم ئه‌که‌ن ناوه‌که‌ی پیشوو
به‌شه‌ط ئه‌له‌ره‌ب شوهرت وه‌رئه‌گرێ
به‌هه‌م‌وو نه‌وعی ئاوی لی ئه‌برێ
سه‌رچاوه‌ی دیجله خواری گۆلی وان
به‌لیوای موصل دێته وڵتمان
فورات له‌ناو تورک دێته سوریه
له‌ دێر بۆ عیراق وه‌ستانی نییه
هه‌روه‌ک عاشقی مه‌جنوون و موشتاق
هه‌ردووکیان خۆیان ئه‌کو‌تن بۆ عیراق

تجاره‌تی عیراق

صادره

تجاری عیراق تجاره‌ت ئه‌که‌ا
دراوسێ‌کانی زیاره‌ت ئه‌که‌ا
ئه‌چینه نه‌جد و کویت و ئیران
فه‌له‌ستین و ئه‌ردن، سوریه، لوبنان
بۆ هندستان و ئه‌وروپاش ئه‌پوا
له‌و ماله‌ی عیراق که‌ ئه‌یبی ئه‌یبا
ئه‌نواعی خورمه‌ ئه‌نواعی خه‌له
حه‌یوانی نا‌لدار، سمدار به‌گه‌له

که‌تیره و مازو و بنیشت و خوری
هه‌تا هیلکه‌ی زۆر له‌گه‌ل مامری
له‌ سالی هه‌زار و نۆ‌صه‌د و سی و چوار
له‌ موصله‌وه‌ پۆیی مامر صه‌د هه‌زار
صه‌د و سی هه‌زار بزن له‌گه‌ل مه‌ر
پۆیی بۆ سوریه به‌رێی چۆل و به‌ر
پینج هه‌زار صه‌ندوق هیلکه‌ش نی‌یرا
یا‌خوا ئاوبی مه‌مله‌که‌تی وا

واره

ئه‌وه‌ی بۆ عیراق دێ له‌ ده‌ره‌وه
قاوه و چایی به‌شه‌که‌ره‌وه
کو‌تالی زۆر و مالی عه‌طاری
عیراقی پر‌کرد لای سه‌رووخواری
نه‌وعی عه‌طریات قیسمی مه‌سکرات
پول و پارهبان بری له‌ وڵات

نفوسی عیراق

چوار ملیۆن ئه‌بی نفوسی عیراق
رووی له‌ زیادیی به‌ئهمری خه‌للاق

له‌ کتیی سیر الاطفال حیکایه‌تی مندالان و هیندێ کتیی (قراوه)م ته‌رجه‌مه کردوو به‌کوردی بۆ
هه‌موو مندالانی مه‌کته‌ب لازمه ئه‌م شیعرا نه‌به‌ر به‌که‌ن چونکه نه‌صیحه‌ت و ئه‌خلاق ته‌ئسیر له‌ پۆحیش
ئه‌کا و گه‌وره‌ش ببی ئه‌و ته‌ئسیره هه‌ر ئه‌مینێ (ومن الله التوفیق).

خوا ناسین

هه‌ر خوايه (جَلَّ شَأْنُه) صاحیبی صیفاتى باقییه
خوای خه‌لق عه‌رد و ئاسمان خوای به‌حر و ئاوی جارییه
گو‌تی لێیه هه‌رچی تۆ بلێی گه‌ر ئاشکرا و په‌نهانییه
می‌رووله‌یه‌ک بر‌وا به‌شه‌و لای ئه‌و وه‌کو پۆژ دیارییه
زۆر نی‌عه‌مه‌تی وای داوه پیت خارج له‌فکری عالییه
دانا و توانایه به‌حه‌ق ذاتی له‌ نقصان خالییه
ترست ببی له‌و خالیقه قه‌هری نه‌صیبی عاصیه

باوک

ئەي بابە ئەي نووري نەظەر
زۆر حەقى تۆم کەوتۆتە سەر
هەرتۆی کە داوتە تەربییەم
دائیم بەصەد خوینی جگەر
خۆراکی پاک و بەرگی جوان
پەیدا ئەکەي بۆم ئەي پەدر
وەختی ئەزبەتیکم ببی
لات تال ئەبی شەهد و شەکەر
خۆت رائەکەي بۆ لای حەکیم
خەرجی ئەکەي چەند زیو و زەر
رئی خویندنت بۆ کردمەو
چونکە بەخویندن ئەچمە سەر
بۆ حال و ئیستقبالی من
کوژش ئەکەي تۆ بی کەدەر
چاکەت ژمارە ناکرئ
ئەي سرووری عالی گەوهر
قەرضت لەسەر مە بابە گیان
ئاخر نەمامت دیتە بەر

دایک

کێیە ناساغ بێم بکا شین و گرین؟
وەختی ساغیم بێتە خوشی و پێکەنین
خۆشەویستی خۆمە دایکی نازەنین
کێیە پەحمی هەر لەسەر من بی تەواو
هەر خەریکی خزمەتی من بی بەچاو
خۆشەویستی خۆمە دایکی نازەنین
وەختی پیریت دایە ئەي ئارامی گیان
کێیە قەدر و حورمەتت بگرئ بە گیان
دایەلێی خۆم خودا یار بی و مەعین

قوتابییهک نەصیحەتی پەننامانی ئەکا

لاوانی وەطەن غییرەت بکەن
دەي لە خەو هەلسن وا بەسەرچو شەو
نەما زەمانی جەهل و نەزانی
ئەمرۆ فرصەتە پۆژی هیممەتە
بە عیلم و صنعت بەرز ئەبی میللەت
عالم هەمیشە خەریکی ئیشە
ئیش کەن بەمەردی بەدەستویردی
یەک دل و دەم بن تا پۆژی مردن

گۆرانی فەلاح

من فەلاحیکی ولاتم
ئەي کەم بەتالتوون زراعاتم
لەناو دەشت و شاخ و بەردا
لیم گوم نابی دەستەلاتم
لە میوهکەم ئەخوری تری
باغم سیو و هەرمی ئەگرئ
تووتنیشم تا بەصرە ئەبری
هەر زیرە لۆکەم ئەگرئ
خوری مەر و پروونی مانگا
مەرەز ئاوریشمە لەپەنگا
لەم نەمەتە هەمە ئیستا
نەفعیکی زۆرتان پێ ئەگا
بەرەنج و قووەتی گاجووت
ئەمن ئەي هینمە دەستم قووت
هەتا ئەمنینە ناو تابووت
ئەبی خدمەت بکەم مضبوط

گۆرانىي كەشائە

كەشافەم و صاحىب ھونەر، لام شادىيە وەختى خەطەر
ئەستونى قەوم موعتەبەر ھوردوى شەرف نەسلى ظەفەر
کردار و ئەخلاقى جوان گىرتەم لە ئەھلى پىششوان
بىر و خەيالەم ھەر زەمان بۆ خەدمەتى بەستەم كەمەر
دوورم لە بى ناموسەكان ناكەم درۆ غەدر و زىيان
ھەر كەس دراوسىم بى بەجان پىلاوى دىنمە تەوقى سەر
ھەرچەندە مىندالەين ھەموو عالى نەژاد و بى ضەرەر
ئەمىرۆ بەسەعى و غىرەتم، صىبحەينى بەرزە حىرسەتم
ناو سەختى چوتە سەنەتم، لام وەك حەضر واىە سەفەر
نەفسى كەوا پى ھىممەتە بەخشىنى لام بى قىمەتە
سەرفى علوم و مللەتە بۆ راھى حەق ئەيكەم ھەدەر
دەشت و بىبابان پىگەمان، جار جارە بەحرە جىگەمان
ئەشچىنە قوبەى ئاسمان سەر كەوكەب و شەمس و قەمەر

قوتابى سەنەتكار

كە رۆژ بىتەوہە من سەنەتكارم
صاحىبى رەند و تەشۋى و مشارم
كە شەوم لى ھات ئەمن قوتابىم
قەلەم و كاغەز كىتەبە يارم
بە رۆژ سەنەتكار بەشەو خوتەندەوار
بى ھوودە نىيە من ھەموو كارم
وەك ئەھلى عىلم زۆر بەحورمەتە
ئەھلى سەنەتەش قەدرى ديارە

ھەكىم

من ھەكىمىكى چاك و بەھوشم
دائىم خەرىكى كارى نەخۆشم
چارى دەرد ئەكەم بەدەرمانى باش
ھەتا شىفائى دى بەفكر و ھۆشم

چاكبۈونى نەخۆش ھەقدەستى منە
چاۋ لە ئوجرەت و ھەقى ئەپۆشم
حقوقىيان ھەيە خەلق بەسەرمەوہ
لام يەكە غەير و ھاۋدىنى خۆشم
چۈنكە ئىنتىھائى عىلم ھەر نىيە
بە ھەموو نەوعى من تى ئەكۆشم
بۆ ھەموو دەردى دەرمانى ھەيە
وہقتى عىبادەت بۆيە رووخۆشم

سەئات

سەئاتەكەى من جوان و بەكارە
رۆيىنى وەقتان ئەكا ژمارە
كە دەورەى شەو و رۆژى تەواۋ بوو
دووبارە سازى ئەكەم زوۋ بەزوۋ
پاش و پىش ناكە بەيەك دەقىقە
زۆرم خۆش ئەۋى وەكو رەفىقە
ھەر كارم بى بەۋى پىك ئەكەم
بە تەرتىبىكى زۆر باش و مەحكەم
ھەر كەس بەتەرتىب پىك ئەكا كارى
رىكۈپىك نابى ھەموو كىردارى

تۆپى بى

ئەى تۆپەكە فووت بۆلەكە من دىم لە دەستم رامەكە
تۆ تۆپى يارى كىردنى وەك كۆلەكەى رۆحى منى
وہختى كە چوۋىتە ئاسمان بانگ كە لەگەل من يەك زىان
خۆش بى وەتەن خۆش بى وەتەن بەزىرى وەتەن بەعىلم و فەن

شاگردى تەشۋىقى رەفىقانى ئەكا بۆ خىزمەتى وەتەن

ئەى لاۋى وەتەن ئەى صاحىب ۋەكا
گوى بگرن وەتەن چۆنتان بانگ ئەكا
بانگ ئەكا ئىۋەش ئىتر ھەستى
بۆ رىپى پىشكەوتن كەمەر بىستى

به عهزمی خوتان که بی نقصانه
 دهفعی کهن لای بهن به لای زه مانه
 کارخانه جاتی لۆکه و سجاده
 له هه موو لاییک بکهن ناماده
 پیتی ناوهدانی قوتابخانه به
 بۆ بهرزی وهتهن ئه و نیشانه به
 به سهعی و عهمل به عیلم و به فنه
 بلندی بکهن به یداحی وهتهن

دوو پیتی تهههکار

دوو پیتی زۆرزان ههردوو تهههکار
 له تاو برسیستی بوون به سهگی هار
 بیان دیایه ئه گهر کاله کون
 وایان نه زانی گوشته و هیزه روون
 ههولیان ئه دا به دهشت و دهردا
 مهشکه کۆنیکیان هات به نه زهردا
 تاویان لی دا کهوتنه سههه
 وایان نه زانی خوانیکه یه غمه
 یه کیکیان پیتش کهوت قهپی لی دا زوو
 رتوبیه کهی دواوه سواری کۆلی بوو
 مهشکهی فری دا ئازا وه رگه پرا
 په دهی دۆستی و نامووسیان درپا
 بهر بوونه یه کتر به چنگ و به دهم
 هه ریه کهی ئه و وت بهشی تۆ نادهم
 خه ریکی شه ر بوون دالتی له هه و
 روو هات مهشکهی برد بی شه ر و دهعوا
 ئه مجا رتوبیه کان که ئه مهیان دی
 له یه ک بوونه وه به نا ئوم ییدی
 نه تیجهی حیرس و نارپیکی داوا
 هه ر مه ئیووسییه له ههردوو دنیا

پشیلە پیاکار

به زهرده خه نه برزو هات به تاو
 به دهستییه وه بۆ ده وره یه ک پلاو
 به دهسته کهی تر کولیره یه ک بوو
 له ههردوو دیوی روون تی هه لسوواو
 بوئی چیشته که و کولیره چه وره
 پشیلە کیشا وه ک ماسی ناو ئاو
 له بهردهم برز و پشیلە به له ک
 نهختی یاری کرد له گه ل میاوه میاو
 کلکی بلند کرد پشتی دانه واند
 وه ک مه راییکه ر دهستی له سه رچاو
 برز و زیره ک بوو سه ری بۆ گوئی برد
 وتی ئه ی په فیک سه د جار لیت سه لاو
 ئه م مه راییه ئه م مه حه به به ته
 من لیت ناگه ریم به نانی سووتاو

تههشیل

تههشیله فنه عالییه ئه حوالی پیشووانه
 نهقلی ئه کما مثل بۆ ئه هلی ئه م زه مانه
 تههشیلچی دیته مه یدان ئه چیته جیکه ی خوی
 دانیشتوو بۆ ته ماشا هه م پیر و هه م جوانه
 گه ه پیکه نین و شادی گاهی گرین و زاری
 گفتار و کاری یه ک یه ک وه ک سیحری ساحیرانه
 یاری و گه مه ی مثل سه یر و سه رووره ظاهر
 ئه ما پر له حیکمه ت بۆ هه رچی کارزانه

زهاره

یه ک، دوو، سی، چوار، ئاسانه
 تۆ بیژمی ره و بیزانه
 پیتنج و شهش کوا گرانه ؟
 ژماردی زۆر ئاسانه

ھەوت و، ھەشت و، نۆ و، دە
 ھەر کەس بیزانئ مەردە
 کئ نایزانئ ژمـاردن
 مەنە لہ یاری کردن
 خۆ من فێر بووم حیساب
 ئە ی گەورە ی عالی جەناب

ئاوی رۆژەکان

بە خبەر ھاتی ئە ی شەمە
 لە پاش تۆ یەک شەمە
 ئە ی موبارەک دوو شەمە
 دوا ی تۆ وە دئ سئ شەمە
 چوار شەمە موبارەکە
 پێنج شەمە تەدارەکە
 جومعە ئە چینیە گەران
 بۆ زیارەت و سەیران

بۆ کچان

کرمەک و گوارە و لاگیرە و قاپ و قورئانم
 دەرسی دینی یە و ئە خلاقە لە گەڵ ئیمانم
 عەصمەت و عیقەت و نامووس و حەیا زینەتە
 ئە دەب تەربییە یە لازمە ی ئیمانم
 قیسمەت و قەدری کچان شەرم و حەیا و ئە دەبە
 پێی ئە دەب عیلمە منیش شەفتە ی عیرفانم
 صنەت ی ئیشی دەس و مە عریفە تیکم کە نە بئ
 تیغ بئ جە و ھەر و نە قش پەفە و ھە یوانم
 خەمە تە دایکم و باوکم وە کو نوێژ فەرزە لە لام
 خاکی سەر پێگە کە یان سورمە یە بۆ چاوانم

لە مەقامی مصر العزیزة لی وطن

شار ی سلیمانی لە لام وەک جەننە تە بۆ خاص و عام
 نایدەم بە موڵکی مصر و شام ئاوابێ وەک دار السلام
 صەحرای صەفا بە خشی دڵە داوینی شاخی پەر گوڵە
 کەبکی لە شاخان بلبە شارێکە صاحب ئیحترام
 لای غەربی چەشمە ی سەر چنار لای شەرقی گۆیژە ی نازدار
 پشتی بە ئە زمەر ئیستیوار پیشی چیا ی عالی مەقام
 ئەم شارە خوشە ی من ھەمە ھەر چەندە مەدحی کەم کەمە
 بانگی ئە کەم پەر زەمە مە ئاوا بئ وەک دار السلام

خەلوونیه

قییرە قییری بۆق بە شەو
 حەرامی کردووہ لیم خەو
 داد لە دەس بۆقی ناو ئاو
 نایە لئ خەو بێتە چاو

گۆرانسی بەیداخ

ئە ی عەلە می بەرز و بڵندی وەتەن
 خاک قەدەمتە سەری دوور لە بەدەن
 ئە ی عەلە می سوور و سپی و سەوز و پەش
 دیدە ی مللەت بە تەماشاتە گەش
 ئە ی عەلە می خاص عیراقی عەزیز
 لەنجە ی تۆ جیلوہ ی تۆبە تەمیز
 پوچی منە حەرەسە بۆ سیبەرت
 بالی مەلایک بوو تە ئەفسەرت
 تۆی شەرەفی میللەت و ھوردووی عیراق
 نەصرە تە حەق یار تە بالاتفاق
 لازمە بۆ ئیمە لە رووتا سەلام
 یا عەلە النصر لک الاحترام

له مایه پینی زهنبهق و گوله باخ

راستی کردهوه زهنبهق بهیдахی
وتی هیچ گولیک لیم نه بی یاخی
من پادشاهی هموو گولانم
زیاد له هموویان تهړ و جوانم
له مه پیکه نی قاقا گوله باخ
زور گالته ی پی کرد بهک هیف و ددهماخ
به سوسه نی وت هم پیره میړده
له راستی مندا قسه ی بلنده
قسه ی گرتوه زهنبهق بهناچار
پرووی کرده گولان وا هاته گوشتار
سهیری من نهکن لهشکر وهک بهنده
به پیریه تی من گول نهکا خهنده

هاوده م

هاوده می نینسانی بهدکردار و دار
قته مه که تا ماوی ثانی ئیختیار
قده له بهرخو ناکری چاکه ی ئومید
چون ئومیدی مەرجه مهت نهکری له مار
هرکه سی سووکی بوئ بز نهفسی خوئی
یا طه لهب کا مه دح و ناو و ئیعتبار
ناوی لانه برئ له سهر لهوحه ی شهرف
ههقی نامیتنی له سهر عیزز و یقار

ناشتی دوو دؤست

له یه که م رژی میهره بانیمان
بیهینه خاتری خوش براییمان
بیپیچینه وه قسه ی رابوردوو
ئوهی که بووه لهواته ی هردوو
نهگهر له بهینا پروی دابی عیتاب
بیگورینه وه بهچاکه و سهواب

هرچی بیژراوه بو من یا بو تو
گوی نهگرین ئیتر له قسه ی بهدگو
جوانه ناشتی بهسیدق و ئولفهت
بچینه وه سهر عه هدی محه بهت

نیشانه ی زانین

بو کرداری جوان بو عیلم و نهدهب
منالی خوستان بنیرنه مهکتبه
منالتان نهگهر کیج بی یاخو کوپ
به خویندن نه بی بهدانه یی دور
له ناو دنیادا نهوهی نایابه
عیلم چاکتری هموو نه سبابه
عیلم سهرمایه ی فه قیره نهگهر
بچیتته غوربهت به بی سیم و زهر
جاهیل و نهزان بی فیکر و ته دبیر
وهکو شه پکهره به بی شیر و تیر
سهیری میلله تان بکه سهراسهر
وهخته بگه نه لای کوورده قه مهر
سواری با نه بن بو گهشت و گوزار
به ئاره زوویان نهی هیینه کار
به سه نعت کهشتی نهکن وهکو شاخ
به ناو ده ریادا نه روا به دهدهماخ
دو زیانه وه مادی دهی کاره با
غه واسه نه روا تا بنی ده ری
دار و ناسنی بی گوئی و بی زوبان
نه خاته قسه ههروهکو نینسان
فائیده ی زانین ته عریف ناکری
ئاسار نه میتنی زانا نامری
ههر نه زانینه واسیته ی پهستی
ههر عیلمه مایه ی بهرزی و سهریهستی

ههنگ

مه‌لیکه بچووک وا له‌به‌ر چاوه
هه‌مووی له‌ئه‌خلاق دروست کراوه
چهند بچووکه مو‌لک و خانووه‌که‌ی
چهنده ئه‌فکاری به‌رز و بلاوه
ئه‌گهر لیبی پرسی ئه‌ی هه‌نگی زه‌عیف
تۆ به‌چ عه‌قلی پهنات داناوه
جواب ئه‌داته‌وه هه‌ر به‌کرداری
که وه‌ک جه‌وه‌ه‌ری عه‌قل وه‌ستاوه
ئه‌ویش به‌هیزی عه‌قل و فیکر ئه‌کرئ
له‌هیزی ئه‌خلاق که‌وتۆته دواوه
خوا به‌رزبی ئه‌دا به‌خاوه‌ن ئه‌خلاق
گهر سه‌شه‌رات بێ یا ژن یا پیاوه
ئایا له‌مو‌لکی هه‌نگی بچووک‌دا
تێفکرین نییه‌ بۆ قه‌ومی و دوواوه
به‌غیره‌تیک و هی‌مه‌ته‌ی بلند
بینای مو‌لکیان مه‌حکمه‌م کراوه
ئه‌گهر بگه‌رپی له‌ناو ئه‌و مو‌لکه
ته‌مه‌ل نه‌ماوه بێ ئیش فه‌وتاوه
هه‌رچی ته‌مه‌ل و یاخود بێ ئیش بێ
به‌قانون نه‌فییه‌ وه‌یان کوژراوه

ورچی خه‌تیب و مه‌یموون

له‌ناو درنده و گیاندار و ده‌حشی
نێره ورچیکیان چووه‌ سه‌ر کورسی
خوتبه‌ی ده‌ست پێ کرد بۆ تیگه‌یاندن
ئیشاره‌ی ئه‌کرد به‌ده‌ست جوولاندن
به‌راست و چه‌پدا خۆی هه‌له‌سه‌وهران
به‌ده‌نگی‌کی زل وه‌ک گا ئه‌بیسۆران
ئه‌ی وت له‌وه‌ختی خه‌شم و غه‌زه‌با
خۆتان لامه‌ده‌ن له‌پێی ئه‌ده‌با

عیلم سیفه‌ته‌ی خوای بێ هاوتایه
رق خواردنه‌وه ئه‌مری خودایه
له‌ناو وه‌حشییان مه‌یموونی زۆرزان
لا‌سای ورچی کرده‌وه زۆر جوان
خۆی پائه‌وه‌شان ده‌ستی ئه‌جوولان
که‌وتنه‌ پێکه‌نین مه‌جلیس هه‌موویان
که ورچه‌ بێنی کرده‌وه‌ی مه‌یموون
دلی تواوه هه‌ر بوو به‌مه‌جنوون
هه‌له‌ته‌ی برده‌ سه‌ر مه‌یموون به‌قین
کردی به‌ماته‌م خۆشی و پێکه‌نین
کۆمه‌لی وه‌حشی بلاو بوونه‌وه
بۆ جیگه‌ و لانه‌ی خۆیان چوونه‌وه
ئه‌یان وت ئێمه‌ له‌شه‌ر دوور ئه‌کا
که‌چی له‌شه‌را خۆی په‌نجه‌رۆ ئه‌کا

کو‌تر و پاوکه‌ر*

کو‌تریک له‌ناو گۆشه‌ی هێلانه
ئه‌مین بوو له‌ده‌ست غه‌دری زه‌مانه
پاوکه‌ریک رۆژتیک بۆ پاو له‌سه‌حرا
به‌ده‌وری باغ‌دا تا توانی گه‌را
زۆر گه‌را سایه‌ی ته‌یریشی نه‌دی
عاجز بوو، گه‌راوه، بۆ مه‌قصه‌دی
کو‌تر خۆی ده‌رخست له‌ناو هێلانه
ئه‌حمه‌قی ده‌ردی به‌بێ ده‌رمانه
له‌ئاخه‌ری خۆی نه‌زان بوو له‌وێ
بانگی ئینسان! ئه‌تۆ چیت ده‌وێ
پاوکه‌ر گه‌راوه‌ رووی کرده‌ لای ده‌نگ
له‌رووی صاحب ده‌نگ بۆی راگرت تفه‌نگ
به‌ته‌قه‌ی تفه‌نگ سه‌ر به‌ره‌و خوار بوو
که‌وته‌ ژێر ده‌می کێرد و چه‌قۆزوو

خاوه‌نی حیکمه‌تی مه‌یایه
له‌هه‌موو کاردا به‌توانایه

تاووس

له‌خۆی بایی بوو تاووسی په‌نگین
ئیف‌تیخاری کرد به‌جوانی و ته‌زین
ته‌ماشاکه‌ری هه‌موو شیت ئه‌بی
له‌جوانی سه‌ر و بالێکی نه‌خشین
له‌په‌ر چۆله‌که‌ لێی هاته‌ سه‌ر پێ
لای دانیش‌تووان زه‌می کرد به‌قین

**

وتی ئه‌ی تاووس تو‌ق‌اچت پرووته
بێ په‌ر و تووکه‌ چۆن ئه‌کرێی ته‌حسین
له‌ولاوه‌، مه‌لیک زوو راسته‌وه‌ بوو
به‌هه‌ردووکێ و ت قسه‌ی ناشیرین
هه‌ر که‌س عه‌یبی خۆی بۆچی نابینێ
هه‌ردووکتان بۆچی له‌خۆتان پازین